

Osvrti, prikazi, recenzije

Danica Barišić, Lorena Buršić-Lukić i Tatjana Kos

3 kulture u pokretu – školski projekt u I. osnovnoj školi Bjelovar

Sažetak

„3 kulture u pokretu“ naziv je školskog projekta I. osnovne škole Bjelovar koji se provodio u okviru dodatne nastave Glazbene, Likovne i Tehničke kulture sa svrhom usvajanja dodatnih znanja i vještina iz tih nastavnih predmeta te razvijanja interesa prema različitim glazbenim, likovnim i tehničkim kulturološkim sadržajima.

Projekt je okupio darovite učenike i učenike zainteresirane za društveno-humanističko područje. Nositelji projekta bile su Danica Barišić, učiteljica glazbene kulture; Lorena Buršić-Lukić, učiteljica likovne kulture; Tatjana Kos, učiteljica tehničke kulture te učenici predmetne nastave od petog do osmog razreda.

Ključne riječi: dodatna nastava, glazbena kultura, kulturna baština, likovna kultura, projektna nastava, tehnička kultura.

O projektu

Budući da se nastava Glazbene, Likovne i Tehničke kulture održava u osnovnoj školi jedan sat tjedno, učenicima zainteresiranim za navedene predmete željelo se ponuditi nešto novo i drukčije, i zato je osmišljena dodatna projektna nastava koja će učenicima pružiti susret s glazbenom, likovnom i tehničkom kulturom putem različitog formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja.

Školski projekt „3 kulture u pokretu“ okupio je učenike zainteresirane za društveno-humanističko područje i darovite učenike predmetne nastave od petog do osmog razreda uključene u dodatnu nastavu navedenih nastavnih predmeta. Cilj projekta bio je usvajanje dodatnih znanja i vještina iz Glazbene, Likovne i Tehničke kulture te razvijanje interesa prema različitim glazbenim, likovnim i tehničkim kulturološkim sadržajima putem međupredmetne suradnje predmetnih učiteljica te međusobnu suradnju interesne skupine učenika predmetne nastave različitog uzrasta na školskoj razini. Dodatna i projektna nastava većinom se provodila u izvanučioničkom okružju te su se učenici tako

susretali s umjetnošću i kulturom na neposredan i autentičan način u koncertnoj dvorani, muzejima te na kreativnim radionicama. Cilj ovakve nastave bio je omogućiti učenicima učenje neposrednim iskustvom koje potiče kreativnost, istraživanje i kritičko mišljenje, čime se obogaćuje razumijevanje kulture izvan uobičajenog učioničkog okruženja. Ovim projektom učenici su razvijali estetski ukus i interes za različite vrste umjetnosti, baštine i tehničke kulture. Projekt je bio realiziran posjetima muzejima, glazbeno-kulturnim ustanovama i edukativnim radionicama te je diseminiran u razredima kroz predmetnu nastavu, putem izložbi i panoa u prostoru škole, putem mrežne i Facebook stranice škole te na školskim i županijskim stručnim vijećima učitelja.

Integracija u kurikulum

Projekt „3 kulture u pokretu“ integriran je u školski kurikulum kao dio Školskog stručnog vijeća kulturno-umjetničke skupine predmeta, Školskog stručnog vijeća učitelja matematike, fizike, informatike i tehničke kulture, Školskog stručnog tima za estetsko uređenje škole, dodatne nastave Glazbene, Likovne i Tehničke kulture te izvannastavnih aktivnosti fotogrupe, likovne grupe i pjevačkog zbora.

Tijekom projekta ostvarena je izvrsna međupredmetna suradnja triju učiteljica, voditeljica projekta, te suradnja s Fotoklubom „Bjelovar“. Ciljevi projektnih aktivnosti bili su osmišljeni tako da učenici nauče primjenjivati stečena znanja u različitim nastavnim predmetima te da osvijeste koliko je stečeno znanje trajna vrijednost koja se primjenjuje u različitim situa-

cijama. Tijekom projekta ostvarena su i odgojno-obrazovna očekivanja različitih međupredmetnih tema: Građanski odgoj i obrazovanje, Učiti kako učiti te Osobni i socijalni razvoj.

Projektne aktivnosti

Radost slikanja uz glazbu naziv je prve radionice održane u školi koja je bila uvodna aktivnost za posjet Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ i uvod u projekt uopće. *Radost slikanja uz glazbu* ujedno je i naziv likovno-glazbenog natječaja koji svake godine pokreće Hrvatska glazbena mladež s ciljem motiviranja djece predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi da likovnu inspiraciju pronađu u glazbi.

Slušajući glazbu u školi kao pripremu za odlazak na koncert, učenici svoje dojmove prikazuju likovnim radom pod mentorstvom svojih učitelja. Na likovnoj radionici u našoj školi učenici su slušali skladbu *Moja domovina* (Zrinko Tutić / Rajko Dujmić).

Posjet Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ i Etnografskom muzeju u Zagrebu ostvaren je u prosincu 2024. godine. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici učenici su razgledali izložbu „Zlatno doba nalivpera“ u okviru obilježavanja 130. obljetnice osnutka Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK, u čijem se bogatom fondu nalaze brojni rukopisi velikana domaće i svjetske povijesti koji su pisali nalivperom.

Putem izložbenih panoa i uz stručno vodstvo učenici su upoznali najraniju povijest nalivpera, njegov razvoj, ključne izumitelje i patente zahvaljujući kojima je ovaj pisaci pribor postao naširoko popularan sredinom prošloga stoljeća. Učenici su u sklopu izložbe također vidjeli i brojne rukopise pisane nalivperom – dnevničke zapise Miroslava Krleže, pjesme Antuna Gustava Matoša i Tina Ujevića, dramski tekst Antuna Branka Šimića, pisma Alberta Einsteina i Ivana Meštrovića, rukopis opere *Ero s onoga svijeta* kao i glazbene partiture Ivane Lang te drugih velikana hrvatske baštine. Na izložbi su se vidjela i nalivpera iz tvornice Penkala-Edmund Moster & Co. u Zagrebu koja su se proizvodila početkom prošloga stoljeća, a danas se čuvaju u *Peroklinici*, jednoj od najstarijih, ujedno i posljednjih radionica za popravak pisacega pribora u Europi. Dio izložbe bio je posvećen i konstrukciji te projektiranju nalivpera kao i načinima njihove proizvodnje.

Nakon izložbe bila je organizirana radionica na kojoj su se učenici okušali u tehnici pisanja nalivperom pišući božićne čestitke.

U Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ učenici su slušali Koncert proslave 70. obljet-

nice Hrvatske glazbene mladeži „Moja domovina“ uz vodstvo muzikologinje Hane Breko Kustura. Na koncertu je nastupila Zagrebačka filharmonija i Zbor Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu pod vodstvom dirigenta Tončija Bilića te polaznici Škole suvremenog plesa Ane Maletić. Na programu koncerta našla su se najpoznatija glazbena djela nastala iz ljubavi prema domovini: *Vltava*, simfonijska pjesma iz ciklusa *Moja domovina (Ma vlast)* Bedřicha Smetane; *Sunčana polja*, simfonijska pjesma iz ciklusa *Moja domovina* Blagoje Berse; *Va' pensiero* iz opere *Nabucco* Giuseppea Verdija; *Himna slobodi* Jakova Gotovca te *Moja domovina* Zrinka Tutića i Rajka Dujmića.

Nakon koncerta učenici su razgledali izložbu dječjih radova nastalih u okviru likovnog glazbenog natječaja *Radost slikanja uz glazbu*.

U Etnografskom muzeju učenici su uz stručno vodstvo razgledali stalni postav muzeja u kojem su izložene narodne nošnje iz Hrvatske s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća, raspoređene prema kulturnim područjima: istočna, središnja i sjeverozapadna Hrvatska, gorska Hrvatska i jadransko zaleđe, primorska Hrvatska. Naučili su kako se nekada pomoću odijevanja moglo doznati o društvenom položaju njihovih vlasnika (od životne dobi do položaja unutar obiteljske zajednice). Uz nošnje učenici su vidjeli i druge predmete vezane uz svakodnevicu života u pretežno ruralnim krajevima Hrvatske, poput kućnog inventara, glazbenih instrumenata, predmeta vezanih uz običaje i vjerovanja (maske), proizvoda tradicijskih obrta kao što su licitari i drvene dječje igrčke. Osim stalnog postava, učenici su imali priliku vidjeti i dvije posebne izložbe – „Hrvatski Božić“, izložbu na

kojoj su vidjeli jaslice istaknutog suvremenog izrađivača i graditelja jaslica Danijela Šimunovića, te izložbu „Intimni prostori svakodnevice“ na kojoj su vidjeli prikazane predmete iz zbirke pokućstva koji potječu uglavnom iz 19. stoljeća i do sredine 20. stoljeća.

Nakon razgleda navedenih izložaba za učenicke je bila organizirana likovna radionica, također u duhu tradicijske baštine – izrada tradicijskog božićnog nakita na kojoj su učenici vidjeli i naučili kako se nekada ukrašavala božićna jelka, a na radionici su vrlo uspješno izradili cvjetove od krep papira.

Nakon radionice učenici su se upoznali i s izvanoeuropskom kulturom putem izložbe „Putnici“ na kojoj su vidjeli Zbirku izvanoeuropskih kultura Etnografskog muzeja prateći putovanja ljudi i predmeta od kolonijalnih vremena do suvremenosti.

Pokladni običaji naziv je projektnih aktivnosti realiziranih početkom drugoga polugodišta nizom radionica i aktivnosti vezanih uz pokladne običaje i izradu maski održanih u školi te u Fotoklubu „Bjelovar“. U Fotoklubu „Bjelovar“, a u suradnji s Hrvatskim fotosavezom, priređena je STEAM radionica izrade kemograma, oblikovanja pokladnih maski i javne prezentacije za učenike likovne i fotogrupe te učiteljice I. osnovne škole Bjelovar. Nakon uvodnog teorijskog dijela o tradicijskim pokladnim običajima u Hrvatskoj polaznici radionice učili su o bitnim karakteristikama crno-bijelog fotopapira i djelovanja svjetla na fotopapir pomoću razvijča i fiksira te stvarali svoje strašne maske koristeći fotopapir i razne materijale. U završnom dijelu izrade koristile su tehniku kemograma kako bi još više naglasile kontraste razvijčem i fiksirom, te svoje maske učinile još strašnjijima. Radionicu su vodile Zlata Medak, predsjednica Fotokluba „Bjelovar“ i Hrvatskog fotosaveza, i Jasna Predragović, članica Fotokluba „Bjelovar“ te učiteljica u I. osnovnoj školi Bjelovar. Svoje autorske radove polaznici su prezentirali u javnom prostoru Fotokluba „Bjelovar“ i I. osnovne škole Bjelovar te putem virtualne izložbe. Na otvaranju izložbe dio učenika pokušao je, kako to pokladni običaji nalažu, zvonjavom i bukom na različitim udaraljkama, otjerati zimu i dozvati proljeće.

Na redovnoj i dodatnoj nastavi Glazbene

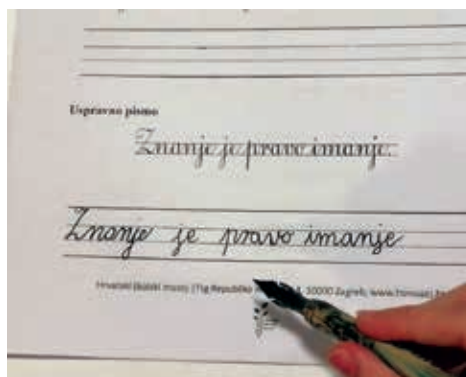
kulture učenici su upoznali pokladne običaje Hrvatske na UNESCO-voj Reprezentativnoj listi nematerijalne kulturne baštine čovječanstva: Godišnji pokladni ophod zvončara s područja Kastavštine. Izrađen je niz crteža i edukativnih plakata koji su također bili izloženi u holu škole.

Posjet Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“, Hrvatskom školskom muzeju i Muzeju iluzija u Zagrebu ostvaren je u ožujku 2025. godine. U Koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ učenici su prisustvovali koncertu i radionici LISINSKI DA CAMERA ZA DJECU – UČIMO O GLAZBI UZ TRIO

ELOGIO. Prije koncerta učenici su ponovili pravila ponašanja na koncertima i u koncertnim prostorima pomoću zanimljivoga glazbenog bontona. Na interaktivan način upoznali su se s gitarom te važnim glazbenim pojmovima koji su im pomogli da bolje razumiju glazbu koju je izvodio Trio Elogio. Trio Elogio naziv je trija koji čine vrhunski gitaristi Petrit Ćeku, Pedro Ribeiro Rodrigues i Tomislav Vukšić, koji su ovom prilikom za učenike izvodili skladbe iz *Albuma za mladež* Petra Iljiča Čajkovskog. Nakon koncerta učenici su sudjelovati u radionici, gdje su kroz igru i zabavu istraživali glazbu i kreativno se izražavali. Radionicu su vodile glazbene pedagoginje Iris Imamagić i Mija Mihanović.

U Hrvatskom školskom muzeju učenici su prisustvovali dramatiziranoj radionici *Pišemo krasopisom*. U ovoj radionici učenici su usvajali osnove krasopisa te radili na pripremljenom nastavnom listiću pod budnim okom „stroge“ učiteljice iz 19. stoljeća. Učenici su pisali perom i tintom te učili pravilno sjedenje, pravilno držanje pera te neposredno odlike lijepoga vladanja.

Na kraju dana na opušten i zabavan način u Muzeju iluzija učenici su uz stručno vodstvo vidjeli velik broj zanimljivih eksponata. Zabavnim i atraktivnim varkama naučili su mnogo o vidu, percepciji, ljudskom mozgu i znanosti te sada mogu bolje razumjeti zašto oči vide stvari koje mozak ne razumije. Muzej je interaktivan tako da su učenici aktivno sudjelovali u razgledu eksponata te uz pomoć stručnog vodstva naučili kako fotografirati iluzije.

Sljedeća projektna aktivnost **Antikvarijat „3 kulture u pokretu“** bila je vezana uz Dan škole te realizirana u mjesecu svibnju. Povodom Dana naše škole u matičnoj te u područnim školama održao se humanitarni sajam. Učenici su u suradnji sa svojim učiteljima, pomoćnicima u nastavi i roditeljima pripremali štandove na kojima su po simboličnim cijenama prodavali kolače, proizvode koje su ranije izradili ili

nudili usluge poput friziranja, pečenja kokica, toplih sendviča i palačinki, korištenja VR naočala, spravljanja bezalkoholnih koktela i slično, a sav prikupljeni prihod namijenjen je za unapređenje nastave i uvjeta rada učenika u školi. U sklopu tog humanitarnog sajma učenici i učiteljice iz projekta „3 kulture u pokretu“ organizirali su antikvarijat na kojemu su prodavali knjige, slikovnice, izrađene okvire za slike, oslikane svijećnjake, nakit te različite ukrasne i uporabne predmete, a dio prikupljenih sredstava namijenili su za iduću terensku projektnu nastavu.

Posjet dvorcu Pejačević – Gradskom muzeju Virovitica bila je posljednja projektna aktivnost krajem nastavne godine realizirana u lipnju. Gradski muzej Virovitica osnovan je 1953. godine u dvorcu Pejačević, a od 2019. godine cijeli je dvorac u funkciji Muzeja. Učenici su uz stručno vodstvo razgledali stalni postav Kulturno-povijesnog, Etnografskog, Arheološkog i Likovnog odjela. Iz doista vrlo bogatog postava Muzeja izdvajamo samo dio zanimljivosti koje su učenici imali prilike vidjeti. Unutar Paleontološke zbirke čuva se najstariji predmet

u Muzeju – dio gornje čeljusti i zub vunastog mamuta iz razdoblja gornjeg pleistocena. Kulturno-povijesni odjel prezentira kulturna povijest Virovitice od 14. do kraja 20. stoljeća, a se sastoji od jedanaest zbirki koje obrađuju različite skupine predmeta (od numizmatičkih, predmeta sakralne baštine, cehovskih predmeta, hladnog i vatrenog oružja, namještaja, posuđa, tekstila, tehnike, knjiga, fotografija, lokalnih novina te svakodnevnih uporabnih predmeta). Unutar Etnološkog odjela učenici su vidjeli raznovrsne predmete materijalne i nematerijalne

baštine Virovitice i okolnih sela, narodne nošnje slavonske Podravine i predmete ručne izrade korištenih pri tradicijskim poslovima te tradicijska glazbala. Razgledom Likovne zbirke učenici su imali prilike vidjeti umjetničku građu iz područja slikarstva, skulpture, grafike, primijenjenih umjetnosti, fotografije, novih medija, arhitekture i urbanizma vezanu uz umjetnički izričaj i djelatnost iz cijele Hrvatske, od 18. stoljeća do danas. Odjel prezentira i pregled likovnog stvaralaštva Virovitice zadnjih 40 godina u kojem se nalazi ulje na platnu „Dječak“, rad akademskog

slikara Antuna Ibriksa, koji je većinu svoga radnoga vijeka proveo kao učitelj Likovne kulture u I. osnovnoj školi Bjelovar. Zbirka sadrži i radove suvremenih hrvatskih likovnih umjetnika koje je 1982. godine Muzeju darovao pisac Branišlav Glumac (djela Nives Kavurić Kurtović, Edite Schubert, Otona Glihe, Ljube Ivančića, Dimitrija Popovića, Mersada Berbera, Miljenka Stančića i mnogih drugih). Gradski muzej Virovitica, osim bogatog stalnog postava, nudi i niz interaktivnih aktivnosti koje su uvijek privlačne učenicima poput oblačenja u raskošne haljine nekadašnjih dvorkinja, slušanja starog radioprijemnika, piljenja trupca drveta starom ručnom pilom ili istraživanje šume.

Zaključak

Školski projekt „3 kulture u pokretu“ okupio je učiteljice Glazbene, Likovne i Tehničke kulture koje su odličnom komunikacijom i suradnjom kreirale ciljeve projekta i aktivnosti za učenike. Raznovrsnost zanimljivih aktivnosti, u kojima su se isprepletali nastavni sadržaji navedenih predmeta, poticala je kod učenika motiviranost, kreativnost, istraživačku znatiželju, komunikaciju i suradnju. Ovakvim pristupom poučavanja učenici su integrirani u društvenu i kulturnu zajednicu s ciljem da nakon svoga školovanja postanu kompetentni korisnici kulture koji će kao publika ili aktivni sudionici sudjelovati u kulturnom životu lokalne i šire zajednice. Navedeni oblici rada preporučuju se i Kurikulumom nastavnih predmeta za Glazbenu, Likovnu i Tehničku kulturu, no u mnogim školama se, nažalost, ne provode. Iskustvo je

pokazalo kako je uz dobru organizaciju i entuzijazam moguće organizirati takvu nastavu bez velikih financijskih sredstava te kako je zajednički odlazak učenika i učitelja u muzeje, na koncerte i različite edukativne radionice dobar primjer organizacije radnog dana i provođenja slobodnog vremena uz učenje na neformalan i informalan način putem kojeg učenici stječu ne samo znanje, nego i različita životna iskustva. Izvanučionička i projektna nastava iznimno je važna te donosi dobrobit kako učenicima, tako i učiteljima koji se putem ovakvog oblika rada također stručno usavršavaju. Uspješnost i kvalitetu projekta potvrđuje zadovoljstvo i kontinuirani interes učenika, bogata fotodokumentacija, pohvala učenicima i školi od strane stručnih voditelja različitih edukativnih radionica kao i velika podrška ravnateljice i stručnih suradnica škole. Svakako valja napomenuti da su voditeljice projekta vodile računa i o tome da projektne aktivnosti, tj. izvanučionička nastava budu pristupačne svim zainteresiranim učenicima, odnosno roditeljima u financijskom smislu. Ukupni trošak cjelodnevnih izvanučioničkih nastava iznosio je između 3 i 17 eura po učeniku dok su radionice Fotokluba „Bjelovar“, uz sve potrebne materijale, bile u potpunosti besplatne. Izvrsna suradnja svih sudionika u projektu u školi, ali i izvan škole, rezultirala je željom za nastavkom ovoga projekta te se već sada planiraju nove aktivnosti za iduću školsku godinu.

Poveznica na mrežnu stranicu projekta:

<https://sites.google.com/view/3-kulture-u-pokretu/po%C4%8Detna-stranica>